

Betænkning

over forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen. (Folkeskolelovens forsøgsparagraf).

(Afgivet af undervisningsudvalget den 28. februar 1969).

Udvalget har behandlet lovforslaget i en række møder.

Der er i udvalget modtaget skriftlige henvendelser vedrørende lovforslaget fra Danmarks Lærerforening, Danske Læreres Esperantoforening og Gladsaxe kommunalbestyrelse. Danmarks Lærerforening og Gladsaxe kommunalbestyrelse har tillige haft foretræde for udvalget.

Udvalget har stillet en række spørgsmål, som er drøftet i tre samråd med undervisningsministeren.

Ministeren har herunder oplyst, at han agter snarest at lade det nuværende forsøgsudvalg afløse af et folkeskolens forsøgsråd, der skal bestå af 7-8 medlemmer, repræsenterende ministeriet, læseplansudvalget, lærerhøjskolen, pædagogisk institut og forsøgscentret i Rødovre. Rådet vil få til opgave at bistå direktoratet for folkeskolen og seminarierne med rådgivning, tilsyn og initiativ vedrørende forsøgsvirksomhed i folkeskolen, jfr. nærmere det som bilag optrykte udkast til kommissorium. Til rådet tænkes knyttet et sekretariat med den fornødne pædagogiske, psykologiske og statistiske sagkundskab. Endelig er det hensigten at søge tilvejebragt årlige bevillinger, som dels muliggør en rimelig økonomisk støtte til forsøgsvirksomheden, dels tillader rådet at anvende fuldt kvalificerede medarbejdere på sekretariatsplanet i det nødvendige omfang.

Selv om der således kan forventes væsentligt forbedrede vilkår for forsøgsarbejdets finansiering og ledelse, har ministeren dog udtalt afgørende betænkelighed ved det foreliggende lovforslag, hvis konsekvenser for realeksamen som adgangsgivende til en

lang række uddannelser og beskæftigelser ikke for øjeblikket kan overskues. Forslaget rejser navnlig det vanskelige spørgsmål, om forældrene til de elever ved en forsøgsskole, som ønsker en traditionel realeksamen, vil kunne forlange børnene overflyttet til en anden skole. I det omfang dette spørgsmål besvares bekræftende, vil formålet med lovforslaget være forspildt. Desuden må forslaget formodes at ville fremkalde et stort antal forslag om forsøgsmæssige ordninger i konsekvens af den seneste udvikling inden for skolen, som det i og for sig vil være ønskeligt at fremme, men som ikke med rette kan betegnes som egentlig forsøgsundervisning, og som derfor heller ikke nødvendigvis bør administreres under forsøgsrådet. For dog i vidt omfang at kunne imødekomme disse forslag vil ministeren foretrække, at der med virkning allerede fra det kommende skoleår gennemføres sådanne ændringer i den ønskede retning af de generelle bestemmelser om undervisningen i realafdelingen, som vil være forenelige med fastholdelsen af realeksamens nuværende niveau.

I overensstemmelse hermed har ministeren stillet nedenstående ændringsforslag, som udvalget for sit vedkommende kan tiltræde.

Ændringsforslaget åbner mulighed for, at der som en almindelig og for de enkelte skolevæsener frivillig ordning vil kunne gennemføres praktiske forsøg i realafdelingen dels med undervisning fælles for dennes og 8.-10.klassernes elever, dels med større valgfrihed inden for det praktisk-musiske fagområde. Forslaget har således principielt samme formål som det oprindelige lovforslag, men muliggør, at der — samtidig med

iværksættelse af egentlige videnskabeligt kontrollerede forsøg — vil kunne indhentes erfaringer på et bredere grundlag.

Den fælles undervisning af realafdelingen og 8.-10. klassernes elever vil dog for dansk og orienteringsfagene vedkommende være begrænset til 8. og 9. skoleår og vil endvidere ikke kunne omfatte fremmedsprog, regning/matematik og naturlære. For de sidstnævnte fags vedkommende finder man det nødvendigt at opretholde en niveaugruppering af eleverne som den almindeligt gældende ordning, idet afvigelser herfra dog kan gennemføres som forsøgsundervisning i henhold til lovens § 64 og således kun efter en nøje vurdering af forudsætningerne i de enkelte tilfælde og under forsøgsrådets løbende tilsyn.

Med hensyn til samlæsning i dansk og orienteringsfag vil det være rimeligt på tilsvarende måde at inddrage den i forsøgsrådet repræsenterede sagkundskab i behandlingen af de enkelte sager.

For så vidt angår det 10. skoleår, vil fællesundervisningen være begrænset til det praktisk-musiske fagområde. Dette skyldes bl. a. ønsket om indtil videre at opretholde realeksamen i dens nuværende former som en rettighedsgivende afgangsprøve for et meget stort antal elever. De principielle synspunkter, der anføres til støtte for at holde eleverne i en klasse samlet op gennem skoleforløbet, synes her at måtte vige for rent uddannelsesmæssige hensyn. En videreførelse af enhedsskoleprincippet også til det 10. skoleår lader sig i hvert fald vanskeligt forene med, at der allerede efter det 9. skoleår finder overgang sted af et betydeligt antal elever såvel til gymnasiet som til de faglige uddannelser.

Hermed bortfalder også motiveringen for på nuværende tidspunkt at ophæve den gældende bestemmelse i § 64, stk. 1, 2. pkt. Denne vil, såfremt ændringsforslaget vedtages, alene være en hindring for, at der gennemføres organiseret samlæsning på 10. årgangstrin i de egentlige eksamensfag til realeksamen.

Ud over den omtalte fælles undervisning, der for eksamensfagene vedkommende skal godkendes af direktoratet, åbner forslaget mulighed for, at enkelte elever i 8.-10. klasse, som har forudsætninger derfor, vil kunne følge undervisningen i et eller flere fag i realafdelingen og aflægge prøve i de pågældende

fag på realeksamensniveau på skoler, hvor denne eksamen i forvejen er etableret. Dette er i overensstemmelse med direktoratets hidtidige praksis, der dog kun har omfattet 8.-10. klassernes valgfrie fag.

Endvidere vil der med hjemmel i lovens § 13, stk. 5, kunne træffes den ordning, at elever i 10. klasse holdvis føres frem til at aflægge prøve i enkelte fag på realeksamensniveau eller — for så vidt angår matematik og naturlære — til (udvidet) teknisk forberedelseseksamen.

Med hensyn til den omtalte valgfrihed for eleverne inden for det praktisk-musiske fagområde henvises til bemærkningerne til den foreslåede § 21, stk. 3.

Udvalget har drøftet spørgsmålet om, hvorvidt enkeltkarakterer, som en elev måtte opnå på realeksamensniveau, senere burde kunne anvendes af eleven som led i en realeksamen, hvilket ikke er muligt efter de gældende bestemmelser i folkeskoleloven eller de her foreslåede ændringer.

Et *flertal* (udvalget med undtagelse af det konservative folkepartis medlemmer) ønsker at henlede ministerens opmærksomhed herpå og peger på, at det i fortsættelse af de drøftelser, der fandt sted i udvalget angående forslag til lov om fritidsundervisning, vil være ønskeligt, at problemerne omkring dette spørgsmål afklares med henblik på en positiv løsning.

Et *mindretal* (det konservative folkepartis medlemmer af udvalget) deler ønskeligheden af en afklaring af det nævnte problem uden på dette tidspunkt at ville binde sig til en bestemt stillingtagen.

Et *andet mindretal* (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) kan tilslutte sig ministerens ændringsforslag. Mindretallet må dog beklage, at det ikke har været muligt at få gennemført hjemmel til forsøg med 10-årig enhedsskole som tilsigtet med det oprindelige forslag. Mindretallet mener, at det ville være til gavn for den fremtidige udvikling af folkeskolen, om der nu var blevet givet mulighed for at høste erfaringer med sådanne enhedsskoleforsøg under forsøgsrådets tilsyn.

Mindretallet udtaler også en beklagelse

af, at ministeren ikke har ment at kunne imødekomme ønsker om en egentlig repræsentation i forsøgsrådet for de pædagoger, der i det daglige i skolerne landet over arbejder med de pædagogiske problemer.

Udvalget indstiller herefter lovforslaget til *vedtagelse* med den af ministeren foreslåede ændring.

Ændringsforslag.

Af *undervisningsministeren*, tiltrådt af *udvalget*:

Lovforslaget affattes således:

„Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen.

§ 1.

I lov om folkeskolen, jfr. lovbekendtgørelse nr. 279 af 8. juli 1966, som ændret ved lov nr. 203 af 31. maj 1968, foretages følgende ændringer:

1. § 21 affattes således:

„§ 21. Undervisningen i realafdelingen omfatter:

- 1) dansk med skrivning samt norsk og svensk,
- 2) engelsk, tysk, fransk og så vidt muligt latin,
- 3) regning og matematik,
- 4) naturlære (fysik og kemi),
- 5) religion, historie med samfundslære, geografi og biologi samt familiekundskab og erhvervsorientering,
- 6) musik, formning, håndarbejde, husgerning og sløjd,
- 7) legemsøvelser.

Stk. 2. Undervisningen i fransk og latin kan begrænses til 2. og/eller 3. realklasse og er valgfri for eleverne. Undervisningen i matematik er valgfri for eleverne i 3. realklasse.

Stk. 3. Undervisningen i de i stk. 1, nr. 6, nævnte fag er valgfri, dog således at eleverne vælger at følge undervisningen i et eller to af fagene i 1. og 2. realklasse.

Stk. 4. Undervisningsministeren kan godkende, at der tilbydes eleverne undervisning i andre fag end de i stk. 1 nævnte.

Stk. 5. Undervisningen i de i stk. 1, nr. 6 og 7, nævnte fag kan være helt eller delvis fælles for elever i realafdelingen og 8.-10. klasse. Undervisningen i de i stk. 1, nr. 1 og 5, nævnte fag kan med undervisningsministerens godkendelse være helt eller delvis fælles for elever i 1.-2. realklasse og 8.-9. klasse. Endvidere kan elever i 8.-10. klasse, der af skolen skønnes at have forudsætninger derfor, følge undervisningen i et eller flere af de i stk. 1 nævnte fag i realafdelingen.

Stk. 6. Undervisningsministeren fastsætter nærmere regler om de enkelte fags indhold og omfang.

Stk. 7. Reglerne i § 16, stk. 1 og 3, om det årlige timetal og skoledagens længde i 5.-7. skoleår gælder også realafdelingen.“

2. I § 22, *stk. 2*, udgår 3. punktum, og ordet „sang“ ændres til: „musik“.

3. I § 22, *stk. 2*, indsættes som sidste punktum: „I fagene skrivning, formning, sløjd og håndarbejde kan fremlægges arbejder udført i årets løb.“

4. I § 35 ændres „§ 21, stk. 3“ til: „§ 21, stk. 7“ og „§ 21, stk. 1-2“ til: § 21, stk. 1-6“.

§ 2.

Loven træder i kraft den 1. august 1969.“

Bemærkninger.

Til § 1, nr. 1.

(Til § 21, stk. 1): Forslaget svarer med hensyn til fagrækken til den gældende § 21, stk. 1. Bestemmelsen om, at der i 3. realklasse kan indrettes en teknisk linje (for hvilken der efter § 22 kan anordnes en særlig prøve i stedet for skriftlig prøve i engelsk eller tysk), er foreslået slettet, da den ikke har haft nævneværdig praktisk eller uddannelsesmæssig betydning. Det er dog ikke hensigten hermed at afskære de enkelte skoler fra at tillægge de tekniske eller andre faggrupper en særlig vægt, bl. a. gennem optagelse af valgfri fag i tilknytning til de obligatoriske, men spørgsmålet om en differentiering af de afsluttende prøver bør ses i en bredere sammenhæng.

(Til § 21, stk. 2): Forslaget svarer til den

gældende § 21, stk. 1, 3. punktum, og stk. 2, 1. punktum. Efter undervisningsvejledningens normaltimeplan tilbydes latin i 2. realklasse som alternativ til musik og formning (og delvis dansk), medens fransk optræder i 3. realklasse (undtagen på den tekniske linje). Efter forslaget vil der også være mulighed for at udsætte latin til 3. realklasse og at påbegynde fransk i 2. realklasse.

Bestemmelsen om, at undervisningen i fransk og latin kan begrænses til 2. og/eller 3. realklasse, indebærer ikke, at en tilsvarende begrænsning er udelukket for de øvrige i stk. 1 nævnte fags vedkommende. Fag, der ikke optræder med selvstændigt timetal (skrivning, norsk, svensk, samfundslære, familiekundskab og erhvervsorientering), vil således kunne koncentreres til perioder inden for et eller to undervisningsår. Undervisning i religion gives efter den gældende normaltimeplan ikke i 2. realklasse. Spørgsmålet om dette fags fremtidige placering beror på overvejelser i kristendomsundervisningskommissionen.

For de øvrige fags vedkommende må det betragtes som hovedreglen, at der i det mindste skal tilbydes eleverne undervisning gennem alle 3 år.

(Til § 21, stk. 3): Efter den gældende § 21, stk. 2, 2. punktum, kan undervisningen i skrivning, formning, musik, håndarbejde, husgerning og sløjd afsluttes i 1. realklasse. Efter normaltimeplanen får alle elever undervisning i musik og formning i både 1. og 2. realklasse, medens undervisningen i håndarbejde eller husgerning (for piger) og i sløjd (for drenge) kun gives i 1. realklasse.

Denne ordning har ikke virket fuldt tilfredsstillende. Hvis man skal imødekomme de ofte udtalte ønsker om at styrke dette fagområde som helhed uden at udvide de tidsmæssige rammer, må der skabes mulighed for de enkelte elever for at følge deres personlige interesse og fordybe sig i et

enkelt eller to af fagene. Det foreslås derfor, at de pågældende fag gøres valgfri, således at eleverne vælger (mindst) et eller to af dem i både 1. og 2. realklasse. For 3. realklasses vedkommende finder man det rigtigst, at der tilbydes eleverne frivillig deltagelse i mindst et af fagene. Med denne ordning bortfalder også begrundelsen for at opretholde lovens sondring mellem undervisningsfag for piger og for drenge, hvilket er i overensstemmelse med de af kvindekommissionens uddannelsesudvalg fremførte synspunkter (betænkning nr. 504, 1968).

(Til § 21, stk. 4): Forslaget svarer til den gældende § 21, stk. 1, 4. punktum. Med hjemmel i denne bestemmelse vil der f. eks. kunne optages undervisning i maskinskrivning og regnskabsføring i realafdelingen i lighed med 8.-9. klasserne.

(Til § 21, stk. 5): Der henvises i det hele til de foran om ændringsforslaget som helhed anførte principielle bemærkninger.

(Til § 21, stk. 6): Forslaget svarer til den gældende § 21, stk. 2, 3. punktum.

(Til § 21, stk. 7): Forslaget svarer til den gældende § 21, stk. 3.

Til § 1, nr. 2.

Forslaget er en konsekvens af den foreslåede ændrede affattelse af § 21, jfr. bemærkningerne til § 1, nr. 1 (§ 21, stk. 1).

Til § 1, nr. 3.

Forslaget tilsigter alene at skabe en klar hjemmel for den gennem en årrække praktiserede ordning med hensyn til bedømmelsesgrundlaget i de nævnte fag. Der er ikke taget stilling til, i hvilken udstrækning ordningen bør opretholdes, når fagene — som det nu er foreslået — gøres (delvis) valgfri. Regler herom tænkes udfærdiget i henhold til § 22, stk. 7.

Til § 1, nr. 4.

Forslaget er en konsekvens af den foreslåede ændrede affattelse af § 21.

Lembourn.

Gerda Møller.

Knud Bro.

Ellen Strange Petersen,
næstformand.

Robert Christensen.

Enggaard.

Holger Hansen.

Svend Haugaard,
formand.

Bernhard Baunsgaard.

Bilgrav-Nielsen.

K. B. Andersen.

Bertel Pedersen.

Peter Jørgensen.

Bodil Koch.

Orla Møller.

Karl Max Rasmussen.

Gunhild Due.

Bilag.

UNDERVISNINGSMINISTERIET

Den 5. februar 1969.

Udkast.*Kommissorium for folkeskolens forsøgsråd.*

Forsøgsrådet har til opgave at bistå direktoratet for folkeskolen og seminarierne med rådgivning, tilsyn og initiativ vedrørende forsøgsvirksomhed i folkeskolen. Rådet behandler forslag til forsøgsundervisning efter folkeskolelovens § 64 og afgiver indstilling til direktoratet om forslagernes godkendelse og om bevilling af statsstøtte til deres gennemførelse. Rådet udtaler sig endvidere om sådanne forslag til forsøgsræsmæssige ordninger

inden for rammerne af lovens almindelige bestemmelser, som forelægges det af direktoratet. Rådet fører løbende tilsyn med godkendt forsøgsundervisning, bl. a. ved besøg i de pågældende skoler, og drager omsorg for, at forsøgsresultaterne og eventuelt foreløbige rapporter publiceres. Rådet kan i fornødent omfang tage selvstændigt initiativ til iværksættelse af forsøgsvirksomhed inden for folkeskolen.